

STORTINGET

Representantforslag 58 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim

Dokument 8:58 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim om å gjenomgå importvernet for å senke matprisene og sørge for økt åpenhet i verdikjeden for mat

Til Stortinget

Bakgrunn

De siste årene har det vært en uvanlig høy prisvekst på dagligvarer. En vanlig norsk barnefamilie bruker nå omtrent 13 prosent av sin disponible inntekt på mat ifølge SSB.¹ Samtidig vet man at for familiene med lavest inntekt utgjør utgiftene til mat en enda større andel av deres disponible inntekt. Prisene på mat i Norge er i tillegg høye sammenlignet med i andre europeiske land, og utvalget er mindre.

Konkurransesituasjonen i verdikjeden for dagligvarer er sammensatt. Norge har få dagligvareaktører, men konkurransen dem imellom er imidlertid høy, og aktørene har lave marginer. I resten av verdikjeden for dagligvarer ser man også at det er en sterk markedskonsentrasjon, og enkeltaktører som er dominerende innen visse varekategorier.

Det har i lang tid vært en uttalt politisk ambisjon å legge til rette for økt konkurranse i dagligvaremarkedet, med bedre utvalg og lavere priser til forbrukerne. I 2022 fikk man det brede matmaktforliket i Stortinget, hvor Stortinget enstemmig vedtok ti punkter for å styrke konkurransen i bransjen, jf. behandlingen av Innst. 322 S

(2021–2022). Stortingsrepresentanter fra Høyre og Venstre fremmet i tillegg i 2023 en rekke egne forslag om å dempe prisveksten på mat og styrke verdikjeden for dagligvarer, jf. Dokument 8:222 S (2022–2023) og Innst. 370 S (2022–2023). Regjeringen Støre har i liten grad fulgt opp Stortingets vedtak på området, og har også skrotet noen av sine egne tiltak som skulle bedre konkurransen.

Diskusjonen om prisene på mat- og drikkevarer har i all hovedsak rettet seg inn mot sluttledet, og konkurransesituasjonen blant dagligvarekjedene har vært gjenstand for et betydelig søkelys. På den annen side har oppmerksomheten om resten av verdikjeden for mat- og drikkevarer vært liten.

Mer kunnskap og informasjon om hele verdikjeden er nødvendig. Konkurransetilsynet har kartlagt marginene hos dagligvareaktørene, men det trengs også en marginstudie av hele verdikjeden fra jord til bord. Det er nødvendig å avdekke hvordan prisene på matvarer fordeles seg gjennom verdikjeden. Dette vil samtidig kunne gi bedre innsikt i hvor konkurranseproblemer eventuelt oppstår.

Dagens importvern begrenser tilbudet av varer og øker prisene for norske forbrukere. Det er nødvendig med en gjennomgang og justering av importvernet, slik at det bedre balanserer hensynet til landbruket og hensynet til forbrukerne. Blant annet virker det som grenseverdiene for tilberedte matvarer og ferdigvarer er unødvendig kompliserte, noe som gjør at mange produkter havner i tollposisjon. Konsekvensen av dette er at aktører ikke kan levere sine eksisterende varer uten å gjennomføre fordyrende endringer av disse for å tilpasse seg grenseverdiene. Det skaper en terskel for å etablere seg

1. SSB, Barnefamilier med lavest inntekt hadde høyest forbruksandel på mat og bolig, 10. oktober 2024

og levere varer til Norge, som bare de største etablerte aktørene har mulighet til å tilpasse seg.

Selv om disse varene utgjør en liten andel av det totale vareutvalget og de fleste varer ikke er begrenset av importvern, er det tegn på at importvernet i denne sammenheng har en dempende effekt på konkurransen. Konkurransetilsynet og enkelte forskere har påpekt dette en rekke ganger. Tilsynet har også vært tydelige i sin anbefaling:

«Konkurransetilsynet mener det må utredes hvilke konkrete justeringer som kan gjøres i importvernet. Konkurransetilsynet mener slike justeringer er mulig innenfor de landbrukspolitiske målsetningene.»²

Finansdepartementet på sin side skriver i Prop. 1 LS (2025–2026) Skatter og avgifter 2026 at dersom målet er å redusere prisene på mat, bør man se på importvernet. Departementet skriver videre at importvernet er det

som i størst grad skiller Norge fra våre naboland Sverige og Danmark ((Prop. 1 LS (2025–2026), s. 308).

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g:

1. Stortinget ber regjeringen, i tråd med Konkurransetilsynets anbefalinger, utrede og foreslå justeringer av importvernet for å bedre konkurransen i dagligvaremarkedet.
2. Stortinget ber regjeringen sikre at Konkurransetilsynet i større grad kan følge opp landbrukssektoren, på lik linje med resten av verdikjeden for mat.
3. Stortinget ber regjeringen gjennomføre og offentliggjøre en samlet marginstudie av hele verdikjeden for dagligvarer.

27. november 2025

Erlend Larsen

Bård Ludvig Thorheim

2. Konkurransetilsynet, Konkurransetilsynets dagligvarerapport 2022, s 3

